

Liite 2. Ikäystävällisen kaupungin tarkistuslista

Tarkistuslista perustuu WHO:n maailmanlaajuiseen Ikäystävälliset kaupungit -projektiin, johon osallistui 33 kaupunkia 22 maasta. Lista on tarkoitettu työkaluksi kaupungin oman toiminnan arviointiin ja kehittämisen kartoitukseen. Yksityiskohtaisempaa tietoa on saatavilla WHO:n Global Age-Friendly Cities Guide -julkaisusta.

Ympäristö ja julkiset rakennukset

- Julkiset tilat ovat siistejä ja miellyttäviä.
- Puistoissa ja muilla ulkoilualueilla on tarpeeksi penkkejä, jotka ovat turvallisia ja hyvin hoidettuja.
- Jalkakäytävät ovat hyvin hoidettuja, esteettömiä ja ne on varattu ainoastaan jalankulkijoille.
- Jalkakäytävien pinnoite ei ole liukas. Käytävät ovat riittävän leveitä apuvälineitä käyttäville ja katukiveykset risteyksissä madallettuja.
- Suojateitä on tarpeeksi ja niitä pystyvät käyttämään eri tavoin liikkumisestaiset henkilöt henkilöt. Suojatiet erottuvat visuaalisesti tai äänen perusteella. Liikennevaloristeyksissä kadun ylittämiseen tarkoitettu aika on tarpeeksi pitkä.
- Saarekkeet vilkkaasti liikennöidyillä kaduilla, tarpeen mukaan yli- ja alikulkuja.
- Autoilijat antavat tietä jalankulkijoille risteyksissä ja suojateillä.
- Pyörätiet ja jalkakäytävät on erotettu toisistaan.
- Julkisten alueiden turvallisuuteen kiinnitetään huomiota hyvällä valaistuksella, poliisin partioinnilla ja yhteisötoiminnalla.
- Palvelut sijaitsevat lähellä toisiaan ja pääsy niihin on esteetön.
- Ikääntyneille on erillisiä palvelujärjestelyjä, esimerkiksi erilliset jonot tai palvelutiskit.
- Rakennusten ulko- ja sisäpuolella on selkeät opasteet. Istumapaikkoja ja käymälöitä on riittävästi, hisseihin ja portaisiin on helppo päästä ja lattiamateriaalit ovat turvallisia.
- Julkisia wc:tä on tarpeeksi sisä- ja ulkotiloissa ja ne ovat siistejä, hyvin hoidettuja sekä helppopääsyisiä.

Liikenne

- Julkisen liikenteen maksut ovat kohtuuhintaisia ja selvästi näkyvissä.
- Julkinen liikenne on luotettavaa ja säännöllistä, myös yöllä, viikonloppuisin ja loma-aikoina.

- Kaikki kaupunginosat ja palvelut ovat saavutettavissa julkisen liikenteen avulla, yhteydet ovat hyvät sekä reitit ja kulkuneuvot on selvästi merkitty.
- Julkisen liikenteen ajoneuvot ovat siistejä, hyvin huollettuja, esteettömiä, ruuhkattomia ja niissä on istuimia, jotka on varattu vanhuksille ja liikuntarajoitteisille matkustajille.
- Vammaisille on tarjolla omia julkisen liikenteen ratkaisuja.
- Kuljettajat pysähtyvät pysäkeillä ja odottavat matkustajien istuutumista ennen liikkeellelähtöä.
- Julkisten liikennevälineiden pysäkit sijaitsevat sopivilla paikoilla ja ne ovat turvallisia, siistejä ja selvästi merkittyjä. Pysäkeillä on istumapaikkoja ja ne tarjoavat riittävän sääsuojan.
- Aikatauluista ja reiteistä on tarjolla kattavaa ja helposti ymmärrettävää tietoa.
- Rajallista julkista liikennettä täydennetään vapaaehtoisilla ratkaisuilla.
- Taksit ovat kohtuuhintaisia ja esteettömiä. Kuljettajat ovat avuliaita ja ystävällisiä.
- Tiet ovat hyvässä kunnossa ja hyvin valaistuja. Sadevesiviemärit ovat katettuja.
- Liikennevirrat ovat hyvin ohjattuja.
- Tiealueilla ei ole näköesteitä.
- Liikennemerkkit ja liittymät ovat hyvin näkyvissä ja hyvin sijoitettuja.
- Ajo-opetusta ja kertauskursseja tarjotaan kaikenikäisille henkilöille.
- Pysäköintialueet ovat turvallisia ja sopivasti sijoitettuja. Parkkipaikkoja on riittävästi.
- Invapysäköintipaikkoja on riittävästi ja niiden oikeaa käyttöä noudatetaan.

Asuminen

- Ikääntyneille on tarjolla riittävästi asuntoja, joissa asumiskulut ovat kohtuulliset. Asunnot sijaitsevat alueilla, jotka ovat turvallisia ja lähellä palveluita sekä muita asukkaita.
- Edullisia kodinhoitoon ja huoltotöihin liittyviä palveluita on saatavilla riittävästi.
- Asunnot ovat hyvätasoisia ja tarjoavat riittävästi suojaa ja turvallisuutta mukaan lukien asianmukainen lämmitys ja ilmastointi/viilennys.
- Asunnon sisätiloissa ja kerrostalojen yhteisissä tiloissa on helppo liikkua.

- Kodin muutostyöt ovat mahdollisia ja kohtuuhintaisia. Palvelujen tarjoajat ymmärtävät ikääntyneiden tarpeet.
- Julkiset ja yksityiset vuokra-asunnot ovat puhtaita, hyvin ylläpidettyjä ja turvallisia.
- Vammaisille ja huonokuntoisille vanhuksille on tarjolla riittävästi kohtuuhintaisia asuntoja. Asuntoihin on saatavilla tarvittavat palvelut.
- Paikoillaan vanhenemisen mahdollisuus (ageing in place), riittävä tiedotus palveluista kotona asumista tukevista palveluista.
- Ikäihmisten asunnot ovat yhteydessä ympäröivään yhteisöön ja asuinalueeseen

Osallistuminen

- Erilaisiin tapahtuma- ja toimintapaikkoihin on helppo päästä julkisilla kulkuneuvoilla. Paikat ovat esteettömiä ja hyvin valaistuja.
- Tapahtumien aikataulut sopivat ikäihmisille.
- Aktiviteetteihin ja tapahtumiin voi osallistua sekä yksin että muiden seurassa.
- Aktiviteetteihin ja tapahtumat ovat kohtuuhintaisia eikä niihin sisälly piilo- tai lisäkuluja.
- Aktiviteeteista ja tapahtumista sekä niiden esteettömyydestä ja liikenneyhteyksistä on saatavilla riittävästi tietoa.
- Vaihtelevaa toimintaa tarjotaan palvelemaan eri ikääntyneiden ryhmien tarpeita.
- Ikääntyneille tarkoitettuja tilaisuuksia pidetään julkisissa tiloissa kuten kirjastoissa, kouluissa, asukastuvilla, puistoissa ja kunnallisissa liikuntapaikoissa.
- Kiinnitetään erityistä huomiota syrjäytymisvaarassa oleviin ihmisiin.

Arvostus ja osallisuus

- Ikääntyneiden mielipiteet otetaan säännöllisesti huomioon yksityisten ja julkisten palvelujen kehittämisessä ja suunnittelussa.
- Erilaisia tarpeita palvelevia tuotteita ja palveluita on tarjolla yksityisellä ja julkisella puolella.
- Palvelujen henkilökunta on kohteliasta ja avuliasta.
- Ikääntyneet ovat esillä tiedotusvälineissä ja heitä käsitellään positiivisesti ilman stereotyyppioita.
- Julkiset tapahtumat ja paikat suunnitellaan eri sukupolvien edustajille ja niiden suunnittelussa otetaan huomioon eri-ikäisten tarpeet ja mieltymykset.

- Ikääntyneet huomioidaan myös perheille suunnatuissa tilaisuuksissa.
- Kouluissa tarjotaan mahdollisuuksia saada tietoa ikääntymisestä ja ikääntyneitä ihmisiä on mukana koulujen toiminnassa.
- Ikäpolvet yhteen tuovia tilaisuuksia ja tapahtumia järjestetään säännöllisesti.
- Ikääntyneiden aiemmat ja nykyiset ansiot ja saavutukset tunnustetaan.
- Myös huonossa taloudellisessa tilanteessa olevilla iäkkäillä on mahdollisuus käyttää julkis-, vapaaehtois- ja yksityissektorin palveluja.

Yhteiskunnallinen osallistuminen ja työelämä

- Ikääntyneille henkilöille on tarjolla joustavia mahdollisuuksia vapaaehtoistyöhön, johon liittyen tarjotaan koulutusta ja opastusta sekä kulukorvauksia.
- Ikääntyneiden työntekijöiden ominaisuuksia tuetaan ja hyödynnetään.
- Ikääntyneille tarjotaan joustavia ja kohtuullisesti palkattuja työtehtäviä.
- Iän perusteella tapahtuva syrjintä on kielletty henkilökunnan palkkaamisessa, irtisanomisissa, ylennyksissä ja koulutuksessa.
- Työympäristöjä voidaan muunnella liikkumisesteisten tarpeita vastaaviksi.
- Tuetaan ikääntyneiden ryhtymistä yrittäjiksi.
- Ikääntyneille työntekijöille tarjotaan tietoa eläköitymisen jälkeisistä mahdollisuuksista ja vaihtoehtoista.
- Julkisen, yksityisen ja vapaaehtoissektorin toimielimet kannustavat ikääntyneitä osallistumaan päätöksentekoon.

Tiedonvälitys

- Tehokas perustason tiedonvälitys tavoittaa kaikenikäiset kaupunkilaiset.
- Tiedonvälitys on koordinoitua, säännöllistä ja tieto on helposti saatavilla.
- Ikääntyneitä kiinnostavaa tietoa on säännöllisesti tarjolla.
- Suositaan helposti ymmärrettävää suullista tiedonvälitystä.
- Syrjäytymisvaarassa olevat ikääntyneet saavat henkilökohtaista tiedonvälitystä.
- Julkiset ja kaupalliset palvelut tarjoavat henkilökohtaista palvelua pyydettäessä.
- Painettu tieto on tarjolla tarpeeksi isolla ja selvällä kirjasinkoolla painettuna, otsikointi on helposti luettavaa.

- Suullinen ja kirjallinen tiedonvälitys on yksinkertaista ja ymmärrettävää.
- Puhelinvastaajapalveluissa käytetään rauhallista ja selvää ohjeistusta, ja vastaajan viesti on mahdollista kuunnella uudestaan.
- Ilmainen tai edullinen internetyhteys on tarjolla julkisissa paikoissa kuten kirjastoissa tai asukastuvilla.
- Laitteissa kuten kännyköissä, radioissa, televisioissa sekä pankki- ja lippuautomaateissa on isot näppäimet ja kirjasinkoot.

Sosiaali- ja terveyspalvelut

- Terveys- ja tukipalveluja on tarjolla riittävästi terveyden edistämisen, ylläpidon ja palauttamisen kannalta.
- Kotona tarjottavat palvelut sisältävät terveys- ja hoivapalveluja sekä kodinhoitoa.
- Sosiaali- ja terveyspalvelujen sijainti on keskeinen ja ne on helppo saavuttaa eri kulkuvälineillä.
- Ikääntyneiden palvelukeskukset ja asunnot sijaitsevat lähellä palveluita ja alueen muuta asutusta.
- Ikääntyneiden käyttöön tarkoitetut rakennukset ovat turvallisia ja esteettömiä.
- Ikääntyneille on tarjolla helposti ymmärrettävää tietoa sosiaali- ja terveyspalveluista.
- Henkilökunta kunnioittaa ikääntyneitä asiakkaita ja heidät on koulutettu ottamaan huomioon ikääntyneiden tarpeet.
- Taloudelliset esteet julkisten palvelujen käytölle on minimoitu.
- Kaikenikäisten asukkaiden tekemää vapaaehtoistyötä pyritään tukemaan.
- Kaupungissa on riittävästi hautausmaita ja niille on helppo päästä.
- Kaupungin turvallisuutta ja hätätilanteita koskevissa suunnitelmissa otetaan huomioon ikääntyneiden rajoitukset ja voimavarat.
- Palvelujärjestelmä on koordinoitu ja hallinnollisesti yksinkertainen.

Päivitetty alkuperäisestä suomenkielisestä julkaisusta: Hynynen, R. (toim.). 2015. Palvelualueen ja ikäystävällisen asuinalueen kehittäminen. Ympäristöministeriö, Helsinki. Ympäristöministeriön raportteja 5/2015.

Alkuperäinen versio: Checklist of Essential Features of Age-friendly Cities. WHO 2007. (www.who.int/ageing/publications/Age_friendly_cities_checklist.pdf)